

Sobrequés, professor d'Institut

.....

JOSEP M. NOLLA

Quan a les darreries de la dècada dels anys cinquanta vàrem tenir el nostre primer contacte amb l'Institut de Girona, una entitat sense nom a diferència de la major part de les corporacions germanes, aquesta institució, juntament amb la Normal, era la més prestigiosa en el camp de l'ensenyament i on s'aplegaven els estudis més elevats. Més enllà del batxillerat superior i del pre-universitari calia desplaçar-se a altres contrades.

Impressions de la llunyania

Quasi tothom descobria aquella institució i alguns professors que hi donaven classe durant les proves de l'examen d'ingrés una part de les quals, eliminatòria, era escrita i una altra, molt més impressionant, oral, davant d'un tribunal format per uns quants senyors molt seriosos, distants, que pouaven en el saber discret dels pobres examinands, des d'òptiques tan diverses com la religió, la gramàtica, la geografia i altres àrees de coneixement. Recordo amb força claredat que vaig haver de bregar amb mossèn Fuentes, el senyor Florit i el senyor Sobrequés, que no havia vist mai però que coneixia de referències i comentaris copsats a casa a l'hora de dinar i a les tertúlies de la sala d'estar, fets pel pare, metge d'ofici però lector vocacional, que, de sempre, havia tingut especial predilecció per la història del nostre país, i que a través d'aquesta dèria sabia de la capacitat erudita del professor i del paper, notable, i del reconeixement que la seva tasca havia rebut i

rebia en medis acadèmics. Tanmateix, l'emoció del dia no va permetre que profunditzéssim en la relació.

El curs següent, matriculat de primer, tinguérem ocasió de penetrar a poc a poc en els misteris i costums d'aquella institució que ocupava un edifici gegantí, molt humit i atrotinat però d'una personalitat abassegadora. Érem uns infants que ens integràvem en un món adult on quedava lluny la protecció i vigilància característica de les escoles. Era fàcil perdre's, calia no badar.

Aquells primers dies vàrem conèixer altres professors i tornàrem a retrobar aquells que havien presidit els exàmens d'ingrés. Tots impressionaven, però el més imponent, qui més ens espantava i aconseguia que la mainadeta oblidés els costums col·legials per una manera de fer més digna, era el senyor Florit, director de la casa.

L'any següent, probablement, fou nomenat nou cap de la institució el senyor Santiago Sobrequés i Vidal amb la qual cosa tornà a fer-se present per a uns alumnes que tot just s'iniciaven en els primers cursos i que, pràcticament, desconeixien el claustre professoral amb qui no tenien relacions directes. Se'l veia més, presidia les imponents inauguracions de curs, a la classe de ciències, les misses i celebracions de sant patró d'estudiants i professors, la diada de Sant Tomàs d'Aquino, quan encara s'esqueia el 7 de març, sempre sensacionals, plenes de barrila i bon humor, o en altres actes institucionals que organitzava la institució. El vèiem com un home despistat, amb abric i una gran cartera, que feia la sensació d'arribar sempre tard als llocs.

Sobrequés, membre d'un tribunal d'exàmens de revàlida a l'Institut de Girona.

L'ensenyant

No seria, però, fins a quart curs, la culminació del batxillerat elemental, quan, ara sí, tinguérem la possibilitat d'iniciar unes relacions molt més directes que, per sort, no es clourien amb aquell curs sinó que es perllongarien a sisè i a Preu amb molt més profit, car érem, tots, ja menys infants i sabíem, una mica més, valorar certes coses.

Els records, ara, es van barrejant i no és gens senzill destriar el que correspon a un

curs o a un altre o a alguna anècdota que no pertany a cap dels anys que el tinguérem de professor. Potser millor. En darre- ra instància suren les coses que importen, les que deixen senyals.

Entre l'alumnat, el senyor Sobrequés tenia fama d'home tolerant sempre que es respectessin unes normes bàsiques, i d'aprovar amb magnanimitat. Només calia respecte i saber allò que considerava bàsic i suficient. Assistir a classe amb regularitat, estudiar una mica per passar els exàmens i fer bondat feien possible superar el curs sense massa dificultats. En canvi, per tenir nota calia força més: calia interès, estudiar i dominar l'assignatura i no tant a la manera clàssica d'aprendre i memoritzar fil per randa les lliçons del programa, sinó saber relacionar, saber anar una mica més enllà de la lletra impresa.

El senyor Sobrequés impartia docència aleshores a quart curs, on tenia al seu càrrec una *Història Universal* que feia un recorregut al devenir de la humanitat de la més pregona prehistòria fins al segle XX; a sisè, amb una *Història de l'Art Universal*, i a Preu, amb una *Història d'Espanya moderna i contemporània*. Només cal donar un cop

d'ull a les exigències del programa per constatar les dificultats de tota mena que planteja complir amb dignitat aquestes obligacions. Tots aquells que han passat pel tràngol d'haver de de-

perquè recordessin coses que s'havien vist dies abans. Això permetia trencar la inèrcia i exigir un mínim d'atenció. A cada punt i a part o a cada paràgraf canviava el lector. En una altra part de la classe,

preferentment en començar, hi havia el costum de preguntar la lliçó del dia anterior, que calia contestar dempeus davant de la tarima. Més o menys tot-hom, durant el trimestre, passava com a mínim un cop per aquest tràngol que for-

El professor Sobrequés, al costat dels seus alumnes

envolupar un programa tan extens adreçat a alumnes (especialment a quart i sisè) que no havien fet gaire història, saben ben bé les dificultats que comporta. Doncs, bé, i aquest és un dels punts que més hem d'agrair al senyor Sobrequés, l'erudit medievalista acabava sempre el programa i podia, de vegades, fer un repàs de temes i qüestions que no havien quedat prou clares o suficientment esbossades.

Les classes, no sé si per casualitat, o el record ja em traïciona, sempre eren al matí i a primera hora. Arribava escope-tejat, amb la carrera i l'abric, i el curs seguia una mecànica establerta que feia possible aprendre a classe mateix les lliçons sense gaire esforç. Algú triat a l'atzar començava a llegir per allí on havíem acabat el dia anterior i, de tant en tant, el professor comentava, ampliava i feia preguntes adreçades als alumnes perquè relacionessin aspectes concrets o

nia una nota per afegir-la a la de l'examen escrit.

Examen

Aquest se celebrava, com una mena de ritu arcaic, a la gran aula de ciències entre milers d'andròmines i d'aquell lleó (o lleona) arnat i d'aquella boa penjada que robaven tota l'atenció als que ni entraven per primera vegada. Era una sala notablement gran on podien distribuir-se els alumnes de tal manera que se suposava que era difícil que copiessin els uns dels altres. El senyor Sobrequés, dictava les preguntes de dalt de l'altíssima i enorme tarima i llegia el diari. De tant en tant, mirant pel damunt de les ulleres, observava l'aula per impedir l'ús de papers furtius o d'informacions orals en veu baixa que poguessin circular. Sembla, deien els experts, que era fàcil copiar, però el que és cert és que els més ganduls i poc estudiosos, suspnien. Uns dies després es donaven les notes a classe i es comentaven en veu alta per convenir els errors, els lapsus, detectar qüestions fosques o intentar esbrinar si una nota altíssima era fruit de la casualitat, de la saviesa o del domini de l'art de la «xuleta».

L'assignatura de sisè curs era ben especial i no pas fàcil de desenvolupar amb eficàcia. Ara, i de fa uns anys, la possibilitat (i la necessitat) de fer servir els mitjans tecnològics adequats la fa engrescadora i fàcil de tirar endavant. Abans, però, almenys a l'Institut de Girona, anònim i ocupant un edifici entranyable però poc funcional, utilitzar transparències o filmines semblava fora de l'abast, una esperança remota a la qual no arribaríem mai. Tanmateix, el senyor Sobrequés, que devia haver passat per aquestes dificultats des de molts anys abans, substituïa les projeccions generals per la circulació entre els alumnes de fotografies, postals i retalls de publicacions engan-

xats sobre ànimes de carró que servien per il·lustrar amb dignitat la lliçó de cada dia. I així enteníem i copsàvem allò que s'anava explicant, observant les diferències entre l'art paleolític hispano-francès o l'art més vital i dinàmic de les sertalades del sistema Ibèric, les peculiaritats de Verrocchio o de Donatello, el talent de Rembrandt o l'eclosió dels impressionistes. Aquestes postals donaven el tomb per tota la classe i l'alumne del final de tot, en aquella esplèndida aula esglaonada, les aplegava i retornava en acabar.

Aspectes amagats

Aquest tarannà tranquil, però, algunes vegades es trencava i llavors emergia un senyor Sobrequés terrible com l'àngel venjador bíblic. Recordo, amb força claredat, una d'aquestes metamorfosis potser pel fet de ser estranya i per l'impacte que solen tenir les coses extraordinàries. Era a sisè, un curs especial pel fet que, durant les vacances de Setmana Santa, tenia lloc el viatge de fi d'estudis, que era un dels mites de la vida de l'Institut just des del mateix moment en què un hi entrava i que tots consideràvem com una fita determinant que partia la vida, clarament, en

un abans i un després. Doncs bé, per uns fets que tingueren lloc a l'hora del pati —i els alumnes de cinquè, sisè i Preu, el passaven fora del recinte escolar a la plaça de la Catedral, a l'Arc, els més grans, i al passeig Arqueològic— i on suposadament s'havia deixat enfangar el nom de la institució pel comportament suposadament

Sobrequés presideix un dinar de professors i alumnes de l'Institut (juny 1972).

indigne d'uns alumnes d'aquell curs, el senyor Sobrequés, en arribar a classe i sense preàmbuls ni consideracions de cap mena preguntà, un a un, als presumptes protagonistes de la malifeta, sobre l'assignatura però amb una qüestió que no tenia cap relació ni amb les lliçons del dia ni res (em sembla recordar que inquirí sobre l'estil de la font del passeig Arqueològic, lloc sinistre on s'havia produït el daltabaix i que per l'escàs record que en tinc no era sinó un malentès absolutament innocent. No cal dir que cadascun dels interrogats es guanyà un zero rodó i, molt pitjor encara, el càstig terrible de no anar al viatge. La intervenció de tot el curs, que sempre va trobar excessiva la reacció del director de l'Institut, aconseguí que, amb el distanciament suficient dels fets, les coses fossin considerades i s'aclarís, finalment, el problema que no deixava de ser minúscul.

La bonhomia i sentit de l'humor i una certa aparença de savi despistat, més adoptada que real, eren, però, els trets definidors de la seva manera de ser si més no vistos des dels pupitres. Recordo que durant les festes de Sant Tomàs de l'any 1967, i només feia dos mesos que l'Institut havia traslladat la seu al nou edifici, a les Pedre-

res, es féu un repartiment de premis dels concursos literaris que se celebraven cada any a la capella del nou edifici mancat encara d'una aula magna adequada (el teatre no era acabat, encara). Uns quants alumnes de Preu havíem aconseguit guanyar en diverses categories i em va semblar oportú anar a recollir el premi que m'atorgà el director del centre, envoltat de tot el claustre, cofat amb una ele-

gant corona de branca i fulles d'olivera, una acció una mica teatral però que fou assumida fent veure que no passava res però rient per sota el nas, tal com pertocava en data tan senyalada i en una acció que no pretenia cap altra cosa que recuperar un antic costum. No cal dir que el premi era de l'assignatura de grec i tenia a veure amb la civilització dels hel·lens.

En acabar aquell curs marxàrem a estudiar a Barcelona on acabàrem de descobrir, en aprofundir en el món dels estudis històrics, el valor dels treballs d'investigació del senyor Sobrequés en el camp de la història medieval, una tasca que molt probablement desconeixien la majoria dels alumnes que assistien als seus cursos, donats amb dignitat però que amb tota seguretat quedaven molt per sota de la capacitat i vàlua del mestre. Només ho va poder tastar. Una mort inesperada, encara en plena joventesa intel·lectual, se l'endugué quan havia traspasat el seu talent a l'ensenyament universitari on, no cal dir-ho, hauria pogut fer escola, preparar alumnes, ensenyar l'ofici d'historiador.

Josep M. Nolla és professor d'Història Antiga a la UdG.